

GRAEME SIMSION

iSÄ-
TESTI

SUOMENTANUT INKA PARPOLA

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Englanninkielinen alkuteos
The Rosie Result

Copyright © Graeme Simsion, 2019
All rights reserved.
First published by The Text Publishing Company, 2019

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Otava 2022

ISBN 978-951-1-43585-3

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2022

*Niille monille autismiyhteisön jäsenille,
jotka ovat inspiroineet ja tukeneet näitä kirjoja*

Me kaikki olemme erityistapauksia.

ALBERT CAMUS

1

Seisoin yhdellä jalalla poistamassa ostereista kuoria, kun ongelmat alkoivat. Ellen olisi ollut tieteilijä ja siten tietoinen ihmisten taipumuksesta nähdä kuvioita sielläkin, missä niitä ei ole, olisin saattanut päätellä, että jonkinlainen jumaluus rankaisi minua ylpeyden syntiin lankeamisesta.

Olin aiemmin iltapäivällä kehityskeskustelulomaketta täyttäessäni pysähtynyt kysymykseen *Mitä pidät tärkeimpinä vahvuuksinasi?*

Epämääräinen muotoilu ei eritellyt sen enempää kontekstia kuin yleistämisen tasoakaan. *Asiantuntijuus genetiikan saralla* oli ilmeinen vastaus, mutta tämä tuli esille jo työnimikkeessäni: genetiikan professori. Ymmärtämykselläni myksoidisesta liposarkoomasta ei pian olisi vähäisintäkään merkitystä, sillä aihetta käsittelevä tutkimusprojektini oli tulossa päätökseensä. *Objektiivisuus ja äly* saattaisivat vihjata minun uskovan tiettyjen tutkijoiden olevan vailla kyseisiä määreitä, mikä kylläkin piti paikkansa mutta oli todennäköisesti tahditon väite ääneen lausuttavaksi. Minun oli vältettävä tahdittomuutta.

Pohdin yhä vastausta Rosien saapuessa kotiin.

”Mitä sinä siinä pyjama päällä teet?” hän kysyi.

”Valmistan illallista. Tämä on eräänlaista osituskäyttöä: ratkaisen samalla ongelmaa ja suoritan yhden jalan kyykkyjä.”

”Tarkoitin, että miksi olet pukeutunut pyjamaan?”

”Minulle sattui ruokaa valmistaessani vähäpätöinen haaveri. Pysin nopeuttamaan prosessia nostamalla keittolevyn lämpötilaa, minkä seurauksena kastanja räjähti ja keittiön eri pinnoilla on nyt öljyä.” Osoitin roiskeita katossa. ”Myös vaatteilleni roiskui öljyä. Säästin aikaa pukeutumalla suoraan yöasuun sen sijaan, että olisin pannut ylleni väliaikaiset päivävaatteet.”

”Et kai ole unohtanut, että Dave ja Sonia ovat tulossa syömään?”

”En tietenkään. On kuun toinen keskiviikko. Päivä, jolloin vaihdan sähköhammasharjan vaihtopään.”

Rosie imitoi ääntäni, mikä oli merkki siitä, että hän oli hyvällä tuulella: ”Vieraat. Pyjama. Ei validi yhdistelmä.”

”Dave ja Sonia ovat ennenkin nähneet minut pyjamassa. Cape Canaveralin retkellä –”

”Älä muistuta minua.”

”Käytän asun vaihtamiseen kuluvan ajan ennemmin kehityskeskustelulomakkeen täyttämiseen.” Selitin ongelman.

”Riittää, kun kirjoitat saman minkä viime vuonnakin.”

”En täyttänyt tuollaista lomaketta viime vuonna. Tai sitä edeltävänä. Tai –”

”Oletko todella työskennellyt Columbian yliopistossa kaksoista vuotta ilman, että sinun on kertaakaan täytynyt täyttää kehityskeskustelulomaketta?”

”En ole koskaan täyttänyt lomaketta, sillä minulla on aina ollut jotakin tärkeämpää tekemistä. Ikävä kyllä David Borenstein ei tänä vuonna antanut periksi. Mikäli lomake ei ole hänen työpöydällään huomenna, hän turvautuu johonkin toistaiseksi määrittelmättömään rangaistustoimenpiteeseen.”

”Oletko juuttunut siihen kohtaan, jossa kysytään vahvuuksia?”

”Aivan oikein.”

”Pane siihen, että *ongelmanratkaisu*. Se on hyvä vastaus etkä jää siitä myöhemmin kiinni. Ellet löydä parannuskeinoa syöpään, kukaan ei tule mäkättämään, että ’sinähän väitit olevasi hyvä ongelmanratkaisija.’”

”Oletko joutunut vastaamaan samaan kysymykseen?”

”Ihan vain pariinkymmeneen kertaan pelkästään kuluneen kuukauden aikana.”

Rosien tämänhetkinen lääketieteellinen tutkimusprojekti oli tulossa päätökseensä, ja hän etsi uutta työtä, jossa olisi johtavammassa asemassa. Tämä oli osoittautunut haasteelliseksi, sillä useimmat tehtävät sisälsivät kliinistä hoitotyötä. Hänen argumenttinsa oli: ”Olen paska lääkäri mutta hyvä tutkija. Miksi haaskata aikaa sellaiseen, missä en ole hyvä?” Minä olin noudattanut samaa logiikkaa kehityskeskustelulomakkeen suhteen.

”Oletettavasti annoit itsekkin optimaalisen vastauksen”, sanoin. ”*Ongelmanratkaisu*.”

”Panen siihen yleensä *tiimipelaaja*, mutta sinun tapauksessasi...”

”Saattaisin jäädä siitä myöhemmin kiinni.”

Rosie nauroi. ”Minä täytän lomakkeen puolestasi, ja sinulle jää aikaa laittautua säädylliseen kuntoon. Tiimityötä, katsohan.” Hänen oli täytynyt huomata ilmeeni. ”Voit tarkistaa vastaukset, kun olen valmis.”

Työstäessäni jäljellä olevia ostereita pohdin Rosien ehdotusta. Oli tyydyttävää tietää, että kumppanini tunnisti minussa piirteitä, jota en aiemmin ollut osannut pukea sanoiksi. Minä todella olin hyvä ongelmanratkaisija.

Puolellani oli se etu, että minulla oli epätyypillinen – muut käyttivät ilmausta *outo* – lähestymistapa tilanteiden analysointiin ja niihin reagoimiseen. Kaksikymmentäviisivuotisen urani aikana se oli edesauttanut minua selviämään päivittäisistä esteistä ja teke-

mään suuren luokan läpimurtoja. Olin sen avulla myös saavuttanut hyötyä henkilökohtaisessa elämässäni.

Olin kaksikymmentävuotiaana tietojenkäsittelytieteen opiskelijana ollut sosiaalisesti inkompetentti jopa kaksikymmentävuotiaiden tietojenkäsittelytieteen opiskelijoiden standardeilla mitattuna. Minulla ei ollut käytännössä minkäänlaista mahdollisuutta löytää elämäkumppania.

Tarkkaan harkittujen ongelmanratkaisutekniikoiden ansiosta minulla oli kuitenkin nykyisin stimuloiva ja hyvin palkattu virka huippuyliopistossa, olin naimisissa maailman kauneimman ja kanssani yhteensopivimman naisen (Rosie) kanssa ja lahjakkaan sekä iloisen kymmenvuotiaan lapsen (Hudson) isä. Poikanikin osoitti merkkejä innovatiivisista ongelmanratkaisukyvyistä.

Olin identifioinut Rosien biologisen isän kuudenkymmenen viiden kandidaatin joukosta, pelastanut ystäväni Daven jäähydytysalan yrityksen taloudellisesta perikadosta ja, analysoituani perusteellisesti asiakkaiden mieltymyksiä baarissa, jossa Rosie ja minä osa-aikaisesti työskentelimme, laatinut cocktailin, joka voitti New York People's Choice Award -palkinnon.

Terveystilani oli erinomainen, mikä johtui osittain säännöllisistä kamppailulajitreeneistä sekä kunto-ohjelmasta, jonka olin integroinut muiden aktiviteettieni joukkoon. Psykologisissa asioissa minulla oli paikallisen miesryhmäni tuki. Tähän ryhmään kuuluivat itseni lisäksi Dave sekä eläköitynyt rockmuusikko nimeltä George.

Luova ajattelukykyyni oli kahdentoista aviovuoden aikana mahdollistanut rutiinin, johon kuului myös Rosien vaatimus spontaaniudesta vailla kohtuutonta sitoutumista vaativaa tehokkuutta. Olisin mieluusti toivonut lisää seksiä, mutta yhdyntäfrekvenssimme oli mediaanin yläpuolella niin ikäryhmiemme kuin pari-

suhteen keston perusteella mitattuna. Seksielämäni oli muutenkin äärettömän paljon parempaa kuin se oli ollut ennen Rosien tapaamista.

Elämäni ainoa merkittävä puute oli pitkäaikaisen ystävyyssuhteen katkeaminen mentorini Genen kanssa. Tästäkin huolimatta tyytyväisyyskäyräni oli juuri nyt lakipisteessään.

Palasin osterin pariin, jota en ollut onnistunut avaamaan veitsellä. Alalaatikossa oli työkaluja, muun muassa tongit. Mikäli murtaisin niillä osterinkuoren reunan, saisin aikaiseksi aukon, johon veitsen pystyisi ujuttamaan. Velloin hetken itsetyytyväisyydessä. Don Tillman: Maailman Paras Ongelmanratkaisija.

Rosie ilmestyi keittiöön kannettavan tietokoneeni kera. ”Millä alueilla toivoisit kehittyväsi? Panin tähän, että *muodin saralla*.”

”Mainitsit jo pyjamat.”

”Se oli vitsi. Mutta aina on parantamisen varaa. Ovatko nuokenties vaellussukat?”

”Monikäyttöiset. Äärimmäisen lämpimät.”

Käännyin kohti Rosieta katsoakseni häntä silmiin, sillä halusin noudattaa keskusteluissa yleisesti käytettävää sosiaalista normia. Samaan aikaan laskeuduin toisen jalan varassa saadakseni otteen pihdeistä ja ojensin vapaata jalkaani pitääkseni tukijalan säären pystysuorassa jalkakyykkyharjoituksen mukaisesti. Pitelin osteria ja veistä toisessa kädessä.

Kurottaessani kohti takanani olevaa laatikkoa tunsin epämääräistä tahmeutta. Ruotiessani myöhemmin tilannetta minulle valkeni, mitä oli tapahtunut. Rosie oli vastikään opettanut Hudsonia panemaan aamiaistarvikkeet paikoilleen käytön jälkeen. Hudson oli selvästikin ollut ajatuksissaan pöytää korjatessaan, sillä hän oli työntänyt huonosti suljetun vaahterasiiirappipullon kyljelleen väärään vetolaatikkoon.

Vedin välittömästi käteni pois – alkukantainen reaktio odottamattomaan tapahtumaan. Tämän seurauksena menetin tasapainoni.

Paras ratkaisu olisi ollut laskea kohotettu jalka lattialle. En kuitenkaan tahtonut keskeyttää harjoitusta, joten tartuin toiseen vetolaatikkoon, joka osoittautui tarpeettoman hataraksi tueksi. Tämän seurauksena liukastuin öljyyn, jota oli lattialla kastanjärjähdyksen jäljiltä. Kaaduin maahan, joskaan en raskaasti.

Rosie nauroi. ”Multitaskauksessasi on ehdottomasti parantamisen varaa”, hän sanoi. Sitten: ”Voihan paska, satutit itsesi.”

Rosien diagnoosi oli oikea. Osteriveitsi oli jumissa polveni takana. Rosie kumartui tutkimaan vammaa.

”Älä liikuta häntä!” Hudson seisoi ovensuussa. Hänkin oli pukeutunut pyjamaan, kuten aina koulun jälkeen keskiviikkoisin.

”Kaikki hyvin”, Rosie sanoi. ”Hän ei ole loukannut selkärankaansa.”

”Mistä sinä sen tiedät?” Hudson kysyi.

”Olen lääkäri, ellet ole sattunut unohtamaan?”

Tämä ei ollut vakuuttava argumentti, ottaen huomioon Rosien oman määritelmän kliinisestä pätevyydestään. Veitsi oli uponnut kohtuullisen syvälle, ja lattialle oli alkanut muodostua verilamikko.

”Meidän täytyy soittaa hätänumeroon”, Hudson sanoi.

”Erinomainen ajatus”, minä sanoin.

”Missä puhelimesi on?” Rosie kysyi.

”Kotelossaan. Makaan sen päällä.”

”Älä liiku!” Hudson sanoi ja asettui Rosien ja minun väliin.

”Voimmeko käyttää sinun puhelintasi?” kysyin Rosielta.

”Hudson, mene hakemaan se käsilaukustani.”

”Lupaatko, ettet liikuta häntä? *Lupaatko?*”

”Lupaan. Hae nyt vain se puhelin.”

”Minut viedään oletettavasti sairaalaan”, sanoin. ”Siihen mennessä hankala osteri on todennäköisesti rentoutunut riittävän paljon perinteisen avaamisen mahdollistamiseksi.”

”Don, unohda ateria.”

”Sinun täytyy lähettää kehityskeskustelulomake. Deadline –”

Hudson palasi Rosien puhelimen kanssa. Hän naputti näyttöä ja sanoi: ”Perhana.” Oletin akun loppuneen – näin tapahtui usein, sillä Rosie ei ollut lisännyt puhelimen lataamista päiväohjelmaansa.

Kaikeksi onneksi ovikello soi. Dave ja Sonia olivat, tässä järjestyksessä, yksityisyrittäjä ja tilintarkastaja. Oli likipitään varmaa, että jommallakummalla olisi toimiva puhelin. Hudson painoi nappia, ja sähkölukko aukeni.

Kuten olisin voinut arvata, Sonia oli samanaikaisesti sekä hys-teerinen, moittiva että käytännöllinen. ”Voi luoja, tiesin, että joutuisit jonain päivänä onnettomuuteen. On aivan älytöntä, että joudut heti kotiin tultuasi kokkaamaan. Pystytkö liikkumaan?”

”Älä edes aloita”, Rosie sanoi. ”Soita vain hätänumeroon.”

”Minä soitan”, Dave sanoi. ”Sopiiko se sinulle, Don?”

”Ilman muuta.”

Rosie tuijotti puhelintaan.

”Onko kaikki hyvin?” Sonia kysyi. Kysymys oli outo, mutta Rosien oli täytynyt tulkita sana *hyvin* sanoiksi *hyvin, lukuun ottamatta sitä, että Don makaa lattialla verta vuotaen ja Dave soittaa ambulanssia.*

”Sain sen työn.” Rosie sanoi. Sitten hän toisti saman, lujempaa, ja alkoi itkeä. ”Sain sen työn. Sen, josta kuvittelin, ettei minulla olisi mitään saumaa saada sitä.”

”Minkä työn?” kysyin ja nostin katseeni lattialta.

”Juudaksen leivissä.” Juudas oli professori Simon Lefebvre, entinen kollegani Australiasta, joka oli tapaillut ystäväämme Claudiää useamman vuoden ajan, kunnes jäi kiinni uskottomuudesta.

”Onko Juudas tulossa New Yorkiin?”

”Ei, duuni on Melbournessa. Tiesin, ettet kuunnellut.”

Todennäköisesti olin kuunnellut mutta ignoroinut työpaikkaan liittyvän henkilökunnan ja sijainnin keskittyväkseni tärkeisiin parametreihin. Pystyisin löytämään akateemista työtä kaikkialta maailmasta, erityisesti siksi, etten ollut kiinnostunut statuksesta. Nyt oli Rosien vuoro edistää omaa uraansa, sillä hän oli ottanut harteilleen suurimman osan Hudsonin kasvatusvastuusta.

”Onko se sinulle ongelma?” Rosie kysyi.

”Ei tietenkään. Erinomainen uutinen. Eikä minun nyt tarvitse täyttää kehityskeskustelulomaketta. Meidän täytyy nauttia drinkit juhlan kunniaksi. Välittömästi.”

Rosie pudisteli päätään. ”Me olemme lähdössä kotiin. Minun täytyy soittaa Philille.” Phil oli Rosien isä.

Rosien menestys kompensoi huomattavasti kipua polveni takana. Elämänlaatuani mittaava käyrä nytkähti jälleen ylöspäin. Ja pysähtyi. Hudson seisoi ovensuussa pidellen molemmin käsin päätään.

Kenties kyse oli lattialla makaamisen tuottamasta epätavallisesta visuaalisesta perspektiivistä yhdistettynä siihen tosiseikkaan, että Hudsonilla oli yllään pyjama, mutta tajusin yllättäen, miten kovasti hän oli kasvanut ja miten nuorelta hän samanikäisesti näytti. Tummine hiuksineen, jotka olivat pitemmät kuin pojilla tyypillisesti hänen iässään, ja mustasankaisine laseineen hän olisi voinut olla minä kymmenvuotiaana. Päivänselvä henkinen ahdinko lisäsi yhdennäköisyyttä.

Keittiöön oli langennut hiljaisuus, ja me kaikki katsoimme Hudsonia.

”Onko kaikki hyvin, Hudson?” Sonia kysyi.

”Ei ole. Minä en halua mennä Australiaan. En halua vaihtaa koulua. En halua muuttaa mitään.”

2

Kesäkuuhun mennessä elämämme oli muuttunut dramaattisesti. Olimme muuttaneet kolmen makuuhuoneen taloon ”trendikkäaseen” Northcoten esikaupunkiin Sisä-Melbournessa, lyhyen pyöräilymatkan päähän yliopistosta. Uudessa kodissamme oli puutarha, autotalli sekä riittävästi tilaa Hudsonin tieteiskirjallisuuden kokoelmalle, joka pursusi nyt hänen huoneestaan käytävälle.

Kinnerjänteeni oli parantumaan päin. Rosie työskenteli Juudaksen alaisuudessa, Hudson kävi koulua ja minä olin löytänyt työpaikan genetiikan professorina. Tältä osin kaikki oli sujunut toiveittemme mukaisesti.

Oli kuitenkin ilmennyt viisi uutta ongelmaa. Ne olivat vakavuusjärjestyksessä:

1) *Syövän parantaminen.* Olin osallisena tutkimusprojektissa, joka arvioi yksilöllistettyjä lähestymistapoja syöpähoitoon potilaiden geenistön huomioiden. Kyse oli potentiaalisesti arvokkaasta työstä, mutta minä olin siihen epäpätevä. Tutkimusryhmän päällikkö oli vaikuttanut tietotekniikan loppututkinnostani, mutta ala oli muuttunut suuresti niiden kahdenkymmenenyhdeksän vuoden aikana, jotka olivat kuluneet siitä, kun olin opiskellut uuden tutkinnon ja ryhtynyt geneetikoksi. Olin luopunut kaikista valinnaisista aktiviteeteista, aikido ja karate mukaan lukien, päästäkseni jälleen kärkeille, mutta online-kurssit veivät aikaa sekä älyllistä kapasiteettia, jota olisi tarvittu vakavampien ongelmien hoitamiseen.

Minulle selvisi tehtävän vastaanotettuani, että Laszlo Hevesi, ystävänä fysiikan laitokselta, oli hänkin hakenut paikkaa. Hän olisi ollut täydellinen valinta, mutta oli, arvattavasti, suoriutunut työhaastattelusta ”kehnosti”. Hän ei olisi voinut merkitä vahvuuksikseen *tiimipelaajaa* tai *muotihullua*. Syöpäsairaat tuskin kuitenkaan olisivat valittaneet siitä, että parannuskeinon heidän sairauteensa oli löytänyt mies, joka työskenteli tietokoneen ääressä pyöräilykypärä ja suojalasit päässä.

Oli myös henkilökohtainen aspekti. Isäni sairasti pitkälle edennyttyä eturauhasen syöpää, ja äitini oli ilahtunut kuullessaan meidän palaavan Australiaan. Selitin hänelle, että siihen mennessä, kun tutkimukseni vaikuttaisivat lääketieteelliseen käytäntöön, isäni olisi jo kuollut, ellei syöpään niin korkeaan ikään.

Oli mahdollista, että työhöni liittyvä epäpätevyyspulma ratkeaisi itsestään, johtuen toisesta ongelmasta.

2) *Genetiikanluentokatastrofi*. Olin paraikaa irtisanomisuhan alla tekemäni arviointivirheen vuoksi. Minua uhkasi kurinpitolautakunnan kuuleminen, ja puolustuspuheeni laatiminen oli jo vienyt satakaksikymmentäkahdeksan tuntia potentiaalista työaikaa puhumattakaan sen aiheuttamista unihäiriöistä.

Rosie oli ehdottanut radikaalia ratkaisua. ”Haistakoot paskan. Tienaat tuplasti yksityissektorilla. Eikä sellaiseen duuniin liity luennointipakkoa.” Hän suostutteli minut ottamaan yhteyttä erääseen pieneen yritykseen, joka työskenteli perimän muunte-lun parissa.

”Sinähän rakastat näitä juttuja”, Rosie sanoi. ”Puhut niistä jatkuvasti. Nyt olisi tilaisuus tehdä sitä.”

”Minulla ei ole tarvittavaa tietämystä.”

”Opit matkan varrella. Etkös sinä jo nytkin pänttää kaikki illat?”

Haastattelu oli sujunut odottamattoman hyvin. Potentiaalinen työnantajani, Dang Minh, osapuilleen neljäkymmenen ikäinen nainen jonka innokkuus lähenteli maanisuutta, oli esitellyt minulle laboratoriot ja huomauttanut, että yritys muuttaisi piakkoin uusiin tiloihin.

”Me muutamme maailmaa. Ratkaisemme mahdottomia ongelmia joka päivä. Miten voisit olla haluamatta tällaista työpaikkaa?”

Vastaus oli, että minua pelotti asettaa ammatti- sekä ihmisisuhdetaitoni alttiiksi yliopiston ulkopuoliselle maailmalle. Dang Minhin positiivinen suhtautuminen kuitenkin tarkoitti, että minulla oli vaihtoehtoja. Toisin kuin ystävälläni Davella.

3) *Dave-katastrofi*. Myös Dave oli kärsinyt polvivammasta ja oli tällä hetkellä kyvytön toimimaan kylmätekniikan insinöörinä. Hän oli joutunut taloudellisiin vaikeuksiin johtuen joko Yhdysvaltain työtapaturvakuutusjärjestelmästä, henkilökohtaisen vakuutuksen puutteesta tai siitä tosiseikasta, että onnettomuus oli sattunut baarissa. Sonian, joka oli vastikään synnyttänyt heidän toisen koeputkihedelmöitetyn lapsensa, oli ollut pakko palata ennenaikaisesti töihin. Dave oli nyt vastuussa vauvanhoidosta, eikä hän ollut tyytyväinen rooliinsa. Rosie oli suhtautunut asiaan kriittisesti. ”Sano hänelle, että ’tervetuloa tekemään sitä, mitä naiset ovat tehneet kautta aikojen.’”

Daven epäterveellisen korkea paino (arvioitu painoindeksi New Yorkista lähtiessämme: kolmekymmentäviisi) tuskin edesauttaisi paranemisprosessia. Olin viikoittaisten Skype-keskustelujemme aikana rohkaissut häntä syömään vähemmän ja panostamaan enemmän kuntouttavaan lihasharjoitteluun. Hänen kyvyttömyytensä tehdä kumpaakaan viittasi ongelmaan mielenterveyden saralla. Hänen psykologisen tukitiiminsä jäsenenä velvollisuuteni oli löytää ratkaisu.

4) *Rosien ristiinnaulitseminen*. Tämän ongelman nimi oli Rosien idea, ja se perustui Henry Millerin kirjoittamaan romaani-sarjaan. Rosie on alkuperäisessä teoksessa *Ruusuinen*, joten en olisi itse osannut nähdä yhteyttä.

Rosie oli palkattu johtamaan kaksisuuntaista mielialahäiriötä tutkivaa projektia, joka alkoi pilottihankkeella. Tämä ”unelmatyö” oli johtanut muuttoomme, mutta vietettyämme Australiassa muutaman kuukauden Hudsonilla ilmeni vaikeuksia koulun iltapäivätoiminnassa. Rosie vähensi työtuntejaan – *esimiehensä Juudaksen luvalla* – voidakseen hakea Hudsonin koulusta kolmena iltapäivänä viikossa. Hänen isänsä Phil hoiti jäljelle jäävät kaksi päivää.

Mutta kun varsinaisen pääprojektin rahoitussuunnitelmaa ryhdyttiin valmistelemaan, Juudas käytti Rosien osa-aikaista statusta syynä syrjäyttää hänet tutkimusryhmän johdosta.

”Asiasta ei käyty minkäänlaista keskustelua. Hän vain antoi työni Stefanille.”

”Onko sinut alennettu?”

”Tehtävänkuvani säilyy samana. En vain pääse johtamaan tutkimusta.”

”Eli ei hallinnollisia tehtäviä? Ei komiteoita? Ei henkilöstöasioita? Olet valittanut kaikista näistä. Uskomatonta. Ja saavutit sen ilman, että sinun täytyi todistaa epäpätevyytesi. Tätä täytyy juhlia.”

”Don, minä *haluan* johtaa sitä.”

”Siinä tapauksessa meidän tulee ryhtyä tutkimaan vaihtoehtoisia iltapäivätoimintoja, jotta voit palata kokopäivätyöhön.”

”Ei. Hudsonin täytyy saada viettää aikaa jommankumman meistä kanssa. Ja me tiedämme, kuka tämän henkilön täytyy olla.” Olimme keskustelleet aiheesta jo aiemmin. Koska olin vanhempi

kuin Rosie ja työskennellyt yhtäjaksoisesti täysipäiväisenä työntekijänä, minulla oli huomattavasti korkeammat tulot. Rosie oli tullut luoneeksi noidankehän vähentäessään työtuntejaan voidakseen huolehtia Hudsonista.

Pidin Rosien ristiinnaulitsemista tärkeämpänä ainoastaan lapsemme hyvinvointia.

5) *Hudsonin sopeutumisongelma.* Hudsonin reaktio muuttoomme oli ennalta arvattava. Itseni tavoin myös hän inhosi muutoksia rutiineissaan. Kyseessä oli täysin rationaalinen reaktio jonkin jo entuudestaan hyvin toimivan uudelleen opetteluun ja uudelleen optimointiin, mutta tietyt siirtymät ovat vääjäämättömiä. Hudson koki nämä siirtymät – varsinkin päivähoitoon, esi-kouluun ja kouluun liittyvät – traumaattisina, ja niiden vaikutukset jatkuivat vielä kauan muuton jälkeenkin.

Useampi viikko sen jälkeen, kun Hudson oli aloittanut koulun New Yorkissa, hänen luokanvalvojansa oli lakkauttanut käytännön, jossa oli kävellyt lasten kanssa koulupäivän jälkeen heitä odottavien vanhempien luo. Hudson ei ollut painanut mieleensä reittiä luokahuoneesta koulun portille eikä hän myöskään ollut ystäväystynyt kenenkään sellaisen kanssa, joka olisi tämän reitin tuntenut. Käännös väärrään suuntaan johti eksymiseen, joskin onnekkaasti koulun tiloissa, mutta Rosien päästyä vihdoinkin koululle ja paikallistettua hänet hän vaikutti äärimmäisen ahdistuneelta.

Kyseessä oli ensimmäinen monesta samankaltaisesta tapauksesta, joista useimmilta olisi voitu välttyä, mikäli Hudsonia olisi neuvottu painamaan mieleensä maamerkkejä ja käännoksiä, mutta koulu tuntui tulkitsevan hänen käytöksensä tahallisenä – ”vaelteluna” – pikemminkin kuin ennalta arvattavana seurauksena siitä, ettei hänen aivojaan ollut varustettu tiedostamattomalla reitintalennustoiminnolla.

Rosie kykeni työskentelemään kokopäiväisesti vasta, kun Hudson oli ”asettunut” toiseen alakouluun. Ajoittain Rosien ainoa työ oli ollut drinkkien valmistaminen kanssani cocktailbaarissa.

Hudson oli osoittanut huomattavaa vaihtelua oppiaineisiin liittyvissä taipumuksissaan. Matematiikka: erinomainen. Liikunta: karmiva. Äidinkieli: suurenmoinen. Käsiala: lukukelvoton. Luonnontieteet: valmis lisähaasteisiin. Kuvaamataito: haastavaa. Kotona hän nautti lukemisesta niin suuressa määrin, että muut aktiviteetit jäivät väkisinkin vähemmälle huomiolle.

Aikuisten maailmassa kykyjen epätasainen jakautuminen on arvokkaampaa kuin keskinkertaisuus kaikessa. Minulle on täysin yhdentekevää, onko lääkäri taitava osumaan kepillä palloon – tai löytääkö hän tiensä töihin katsomatta katukylttejä – mutta toivoisin hänen olevan mahdollisimman taitava lääketieteen harjoittajana. Käänteisesti koulussa muu kuin huomaamaton keskinkertaisuus kaikilla alueilla (urheilua lukuun ottamatta) on erittäin huomattava *haitta*.

Mutta New Yorkissa, uudessa koulussa, Hudsonin opettajat ja koulutoverit tuntuivat hyväksyvän hänen henkilökohtaisen kytkentänsä. Hänellä oli kaksi ystävää, yksi tyttö ja yksi poika, ja hän oli menestyksekkäässä vuorovaikutuksessa Daven ja Sonian lapsen Zinan kanssa. Kaikki tuntui sujuvan hyvin. Hudsonin koulunkäynti poikkesi tyystin omista kouluajoistani Sheppartonin pikkukaupungissa – se oli ollut elämäni pahinta aikaa.

Australiaan muutettuamme olimme ilmoittaneet Hudsonin yksityiskouluun, joka oli laatimassani taulukkolaskenta-analyyssissä saanut marginaalisesti korkeammat pisteet kuin paikallinen, julkinen lähikoulu. Hudsonin koulun yhteydessä toimi myös yläkoulu, jossa oli matemaattis-luonnontieteellinen painotus ja joka väitti vaalivansa monimuotoisuutta.

Tähän monimuotoisuuteen sisältyivät naispuoliset oppilaat – mikä oli Rosien mielestä ensisijaisen tärkeää. ”En halua, että hän pitää tyttöjä jonain toisena lajina.”

Huomaustin, että olin käynyt julkista yhteiskoulua ja päätyneet pitämään suurinta osaa ihmiskunnasta toisena lajina.

”Ehkä, mutta ainakin sinulla oli tilaisuus tutkia molempia sukupuolia.”

Hudson ilmoittautui viidennen luokan neljännelle lukukaudelle. Alkuun hän tuntui nauttivan koulun opetuksesta. Rosie oli huolissaan ystävien puutteesta, mutta itse pidin todennäköisenä, että vaimoni käytti mittapuuna omaa kyvykkyyttään solmia sosiaalisia suhteita. Hudsonin ainoa moite koski iltapäivätoiminnan kehnoa järjestelyä – päivästä toiseen hyvin ailahtelevaista ohjelmaa, ilman vakituista aikataulua. Tämä johti Rosien päätökseen ottaa hänet pois iltapäivätoiminnasta ja sitä seuranneisiin tapahtumiin töissä.

Mutta nyt, kahdeksaa kuukautta myöhemmin, kun alakoulun viimeisestä vuodesta oli suoritettuna viisikymmentä prosenttia, aloimme vakuuttua siitä, että jokin oli pielessä. Hudsonin arvosanat olivat laskeneet, ja vaikka todistuksessa käytettiin tulkinna-va- raista kieltä, Rosie uskoi, että tarkoituksena oli viestiä ”ongelmasta”. Olimmekin varanneet keskustelujajan Hudsonin luokanvalvojan kanssa kolmannen lukukauden kahdenneksitoista päiväksi.

Rosie epäili myös, että Hudson oli teeskennellyt sairasta vältt- tyäkseen menemästä kouluun. Hän oli kotona useaan ottee- seen saanut turhautuneen raivokohtauksen kohdatessaan jonkin esteen. Ongelma muhi kuin epämääräinen huono olo ennen tau- din täysien oireiden ilmaantumista, ja jouduin vain odottamaan, että se tekisi itsensä tiettäväksi. Kun niin tapahtuisi, se kohoaisi tärkeysjärjestyksessä kaiken muun yläpuolelle.

3

Puhelu, joka merkitsi Hudsonin sopeutumisongelman eskaloitumista, tuli eräänä perjantaiamuna kello 10.18. Rosie oli vienyt Hudsonin aamuviideltä kouluun kolmen päivän hiihtoleirille. Hudson oli puhunut meille leiristä usean päivän ajan ja vaikuttanut innostuneelta sekä hyvin informoidulta.

Olin kotona valmistautumassa Genetiikanluentokatastrofin kurinpitokuulemiseen, joka oli määrätty pidettäväksi samana ilta-päivänä.

Tapaus oli sattunut viimeisellä luennolla ennen lomaa. Olimme jo ehtineet käydä läpi vahvistetun opetusohjelman, ja meillä oli kaksikymmentäneljä minuuttia luppoaikaa. Minut oli aikoinaan pakotettu osallistumaan erääseen seminaariin, jossa meille oli annettu vinkkejä siitä, miten luennoista saattoi tehdä ”mukaansatempaavampia”. Nyt oli oivallinen tilaisuus noudattaa suositusta.

”Onko kenelläkään kysyttävää?” kysyin. Kuului kollektiivinen henkäys, satunnaisia aplodeja ja sitten hiljaista neuvottelua. Perinteisiin kuuluu rohkaista opiskelijoita esittämään kysymyksiä, mutta tyypillisesti ne kuvastavat vain yksittäisen opiskelijan huolenaiheita, minkä vuoksi niistä on minimaalista hyötyä muulle luokalle. Jättämällä opiskelijakysymykset väliin pystyn mahdollittamaan kuhunkin luentoan maksimaalisen määrän tietoa.

Naispuolinen opiskelija, jonka iäksi arvioin hiukan päälle kahdenkymmenen, viittasi.

”Professori Tillman, uskotteko te, että roduilla on geneettinen perusta?” Hän kääntyi katsomaan vieressään olevaa naista, mahdollisesti varmistaakseen, että oli muotoillut kysymyksen oikein.

”Kiinnostava kysymys, mutta kurssin aihepiirin ja siten tenttimateriaalin ulkopuolella.” Odotin tämän päättävän keskustelun, mutta yllätyksekseni muut oppilaat antoivat ymmärtää halua- vansa vastauksen. Aihe kieltämättä oli kiinnostava.

Aloitin käsittelemällä kysyjän viittausta uskoon, käsitteeseen, jota tulisi käyttää säästeliäästi tieteessä. Niiden muutaman minuutin aikana, jotka minulta kesti käydä läpi tämä jo varsin sujuvaksi harjaannuttamani alustus, alitajuntani tuotti nerokkaan ajatuksen. Olin varma siitä, että ”Miten vangita millenniaalin mielenkiinto?” -seminaarin järjestäjät olisivat olleet vaikuttuneita.

Melbourne on yksi maailman etnisesti monimuotoisimmista kaupungeista, ja luentosalin sekalainen opiskelijakunta noudatti kaupungin väestöjakaumaa. Moni opiskeli genetiikkaa aikomuksenaan kirjautua lääketieteelliseen tiedekuntaan, sillä lääketiede oli suosittu uravalinta maahanmuuttajien ja heidän lastensa sekä kansainvälisten opiskelijoiden keskuudessa.

Ilmoitin opiskelijoille, että osallistuminen oli vapaaehtoista. Tämän jälkeen kutsuin lavalle tyypillisen esimerkin kustakin 1800-luvun lopulla määritellystä ”kolmesta suuresta rodusta”: pitkän, hiukan muita opiskelijoita vanhemman ghanalaisnaisen nimeltä Beatrice, jonka tiesin pyrkivän kunnianhimoisesti lääketieteen tohtoriksi, kurssin ainoan skandinaavin, raskasrakenteisen tanskalaismiehen, jonka nimeä en tiennyt, sekä Huin, yhden lukuisista kiinalaisopiskelijoista. Hänen siro ruumiinrakenteensa oli hätkähdyttävässä kontrastissa Beatricen pituuden ja tanskalaismiehen vantarpuuden kanssa.

Negroidi, mongoloidi ja kaukasoidi. Tiesin, etteivät nämä ter-

mit enää olleet hyväksyttäviä. Opiskelijat vaikuttivat järkyttyneiltä ilmoittaessani tämän: olin antanut heille vaikuttavan esimerkin subjektiivisuudesta ja luokittelujärjestelmien evoluutiosta. Nainen, joka oli esittänyt alkuperäisen kysymyksen, näytti kuvaa- van harjoitusta älypuhelimellaan.

Kolme lavalle kutsuttua opiskelijaa katsoivat toisiaan ja nauroivat. Saatoin ymmärtää, miksi menneisyyden tiedemiehet olivat väittäneet – virheellisesti – että he edustivat selvästi toisistaan erottuvia *Homo sapiensin* alalajeja.

Demonstraatiion toisen osuuden oli määrä haastaa tätä yksinkertaistettua esitystapaa. Ohjasin kunkin vertauskohteena toimivan opiskelijani lavan eri nurkkaan ja puhuttelin luokkaa.

”Ajatelkaa lavaa kaksiulotteisena koordinaatistona, jonka origossa on johdonmukaisesti Beatrice, sillä ihmiskunta on saanut alkunsa Afrikassa. Hui asettuu x-akselille ja vaaleaihoinen, sini-silmäinen miesopiskelija y-akselille.”

Tanskalaisopiskelija keskeytti. ”Olen Arvid. Arvid Arjalainen. Isoisoisäni olisi ylpeä siitä että minut valittiin tähän, mutta se ei ehkä ole niin hyvä asia.” Kuului hajanaista keskustelua. Milleniaalien mielenkiinto oli totisesti vangittu.

Jatkoin: ”Pyydän kaikkia opiskelijoita asettumaan koordinaatistoon ulkoisen olemuksensa mukaisesti.” Jälleen kerran muistin lisätä: ”Osallistuminen on vapaaehtoista.”

Melkein kaikki osallistuivat. Poikkeuksiin kuuluivat alkuperäisen kysymyksen esittänyt nainen, joka oli nyt keskittynyt kuvaimiseen, sekä hänen ystävänsä. Muut nousivat lavalle ja ryhtyivät järjestäytymään, aivan kuten olimme tehneet minua inspiroineessa harjoituksessa, jossa osallistujat oli käsketty järjestäytymään kokemuksen mukaan. Muutaman minuutin kuluttua Beatrice poistui paikaltaan ja lähestyi minua.